

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Sectio I. An detur præceptum de actu interno fidei, & quæ illud sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

SECTIO I.

An detur præceptum de actu interno fidei,
& quale illud sit.

Actum fidei esse sub obligatione præcepti grauis, dubitari non potest: id enim constat ex scriptura comminante damnationem æternam ei, qui non habuerit fidem, Marc. ultimo. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ad Hebr. 10. *inustus ex fide uiuit, quod si subtraxerit se, non placebit anima mea.* 1. Ioann. cap. 3. Hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filij eius. Et constat clarè ex supradictis, quia cum fidei actus sit medium necessarium ad salutem, non potest non esse sub præcepto; homo enim tenetur quærere, & apponere media omnia necessaria sibi ad salutem. Videatur Suarez *diff. 13. sect. 1. n. 1. & 2.*

Vnde etiam constat præceptum hoc non esse iuris positui humani. Nam Ecclesia non potest præcipere actus merè internos, qualis est assensus fidei: & quia obligatio hæc non solum comprehendit homines baptizatos, qui sunt Ecclesie subditi, sed etiam eos, qui sunt extra Ecclesiam, imò ij sunt, qui communiter peccant peccato infidelitatis, eo quod non recipiant, & credant res nostræ fidei sufficienter propositas. Denique ex Scriptura constat esse præceptum ad minus iuris positui diuini, sicut præceptum baptismi, Eucharistie, & similia.

Difficultas prima esse potest, an sit solum præceptum iuris positui, an verò de iure naturæ. Præcepta iuris diuini positui appello, quæ versantur circa obiectum quod nisi posituè præciperetur à Deo, non deberetur, qualis est baptismus, Confessio, sumptio Eucharistie, &c. Alia autem obiecta, ad quæ dictamen ipsum rationis ostendit esse obligationem, & ideo præcipi à Deo, appellare possumus de iure naturæ, accipiendo naturæ vocem in latiori significatione, ut præscindamus à materia naturali, & supernaturali, de quo dicemus postea. Respondeo itaque breuiter distinguendo: nam in præcepto fidei altera pars est negatiua non dissentendi iis, quæ sufficienter proponuntur reuelata à Deo: altera est affirmatiua credendi posituè eiusmodi obiecta. Prior pars, proculdubio est de iure naturæ antecedenter ad omnem legem posituam Dei; quia sicut de iure naturæ est non inhonorare Deum, ita non dissentire eius dictis, cum dissensus ille esset grauissima Dei inhonoratio, ut constat, quia eo ipso in actu exercitio esset reputare Deum fallacem, vel fallibilem, quorum neutrum posset sine grauissima irreuerentia Deo imputari. Nec obstat, quod aliquis posset dicere, se credere Deum esse summè veracem, nec posse decipi, vel decipere, non tamen credere se, quod Deus hæc obiecta de facto reuelauerit. Hoc, inquam, non obstat, quia ut vidimus in superioribus, & notauit etiam Suarez *dicta sess. 1. num. 6.* non solum est irreuerentia dissentire iis, quæ fatemur ab aliquo dici, sed etiam dissentire iis, quæ sufficienter constat ab eo dici, ita ut de hoc possumus prudenter dubitare. Nam si summus Pontifex aliquid mihi diceret per nuntium authenticum, vel per litteras etiam authenticas suo sigillo munitas, & ego adhuc obstinatè dissentirem, non

excusaret dicendo, me de veracitate Pontificis non dubitare, sed negare nuntium illum, vel litteras Pontificis esse. Ratio autem est, quia sicut obedientia non solum obligat ad exequenda mandata superioris, quando fateor esse eius mandata sed etiam ad obediendum, quando non possum prudenter dubitare de veritate mandati, nec possum tunc, salua obedientia, excusari negando id, à superiore præcipi: & sicut obseruantia obligat me ad debitum cultum exhibendum Principi, non solum, quando fateor illum esse Principem, sed etiam quando non possum de hoc prudenter dubitare; nec possum me excusare tunc dicendo, me non credere, quod ipse sit Princeps: sit etiam debitum fidei diuinæ non solum exigit fidem, quando fatemur, reuelationem esse à Deo, sed etiam quando sufficienter proponitur talis, reuelatio, nec possumus nos excusare dicendo nos non credere Deum id reuelasse, nisi fortasse aliunde esset ratio prudenter de hoc dubitandi: alioquin licet non in actu signato, sed tamen in actu exercitio, imputaremus Deo mendacium iudicando falsum id, quod prudenter non possumus iudicare non esse à Deo reuelatum.

De posteriori autem præcepti parte affirmatiua, qua obligamur ad posituè credendum id, quod Deus reuelat, rursus distinguendum est: nam certum videtur, esse aliquo modo præceptum posituum diuinum aliqua obiecta explicite credendi v.g. Trinitatem, Incarnationem, mortem, & resurrectionem Christi, & his similia, quæ attento præcisè iure naturæ sufficeret implicite, & in genere credere, nisi Deus fidem etiam explicitam horum obiectorum præciperet, pro ut de facto præcipit, ut inferius videbimus. Fides autem implicita, & confusa eorum omnium, quæ Deus nobis reuelat, videtur esse ex lege naturæ, ex suppositione, quod Deus ea nobis reuelat. Ratio autem huius præcepti videtur desumi ex auctoritate diuina, cui non solum detrahi videtur, cum eius dictis dissentimus, sed quoties ei loquenti non præstamus assensum.

Dices non teneor ego posituè credere ea, quæ Deus aliis omnibus reuelauerit, sufficit cohibere dissensum, etsi mihi constet de credibilitate reuelationis: cur ergo teneor posituè credere obiecta mihi per fidem reuelata. Respondeo, admissio antecedenti, negando consequentiam: nam quæ Deus aliis, non mihi reuelat, non mihi loquitur, nec ad me attinent; ideo possum de illis tanquam de impertinentibus mihi non curare, neque assentiendo, nec dissentiendo. At verò, quæ mihi reuelantur (qualia esse omnia obiecta fidei diximus *diff. 1.*) ea loquitur mihi Deus. Loqui autem est ordinare Deum ad me illud obiectum ex intentione manifestandi mihi suam mentem, seu, ex intentione, ut à me illa doctrina accipiarur: quare si in iis obiectis me haberem negatiuè, hæc esset irreuerentia in auctoritatem diuinam non accipiendo eius testimonium, & doctrinam, ex cuius intentione Deus mihi eam manifestare dignatur. Nam sicut si Christus Dominus nobis appareret, teneremur præcepto affirmatiuo religionis exhibere ei debitum cultum & reuerentiam, ita quando reuelatio Dei nobis apparet, tenemur eam debito cultu & reuerentia excipere, quæ reuerentia potissimè consistit in amplectendo eo testimonio, & præstando assensum cum debita summmissione rei testificate.

Dices, hoc argumento, si quid probat, probari
exigi

exigi à nobis fidem explicitam horum omnium obiectorum: qui enim alicui loquitur, non id facit ea solum intentione, ut audiens credat in genere vera esse, quæ loquitur, quæcumque illa sint, sed ut notitiam habeat in particulari eorum obiectorum, & ea credat. Si ergo Deus hæc omnia nobis de facto reuelat, exigit à nobis fidem explicitam de iis obiectis: quando verò mediata solum, prout nunc communiter fidelibus proponuntur obiecta fidei nostræ, non semper exigere assensum explicitum circa singula. Ratio à priori est, quia ille, qui alicui immediate loquitur, ad hoc planè ei loquitur, & communicet ei suam mentem, & quidem ut explicitè eam illi communicet, sicut explicitè ei loquitur, quare vult ab audiente attentionem, & assensum, & non posset ab irreuerentia graui excusari alteruter defectus, si Deo tibi immediate loquenti nolles vel credere, vel etiam attendere. Exigitur ergo à te, & fides, & attentio, & per consequens fides explicita. Quando verò Deus solum mediata nobis loquitur, seu per alios reuelat, & communicat suam mentem, semper quidem exigit fidem, non tamen semper exigit attentionem explicitam ad singula quæ dicuntur. Potest enim Deus mediata per alios aliqua nobis reuelare cum intentione determinata, & exigendo determinatè, ut ea omnia nobis explicitè proponantur, & tunc exigit à nobis attentionem, & fidem explicitam de singulis, sicut quando immediate loquitur, exigit hanc attentionem & fidem explicitam de singulis ab eo cui loquitur. Vel potest etiam ea reuelare per alios exigendo solum, ut aliqua nobis saltem explicitè proponantur, & reliqua saltem in communi, permittendo tamen, ut singula etiam nobis eius nomine proponantur; & tunc exigit attentionem, & fidem explicitam ad aliqua, ad reliqua verò solum implicitè, & in communi. Hoc autem modo reuelat Deus, quæ in fide nostra continentur, exigendo ut fides Christiana omnibus eius nomine proponatur, & præcipua quædam capita explicitè, & quoad hæc exigit à nobis attentionem & fidem explicitam, quoad reliqua verò implicitam, & in communi; permittit tamen explicitam, quia permittit, quod explicitè etiam nobis eius nomine proponantur. Hæc autem Dei intentio de notitia & fide explicita horum vel illorum obiectorum colliganda de facto est ex modo, quo Deus fidei promulgationem imposuit, & ex scripturis, & traditione, ac vlti Ecclesiæ, ut postea videbimus examinando, quorum obiectorum fides explicita à nobis de facto requiratur.

6
An hoc præceptum fidei sit iuris naturalis, vel supernaturalis.

Hinc autem oritur secunda difficultas, an hoc præceptum fidei sit iuris naturalis, vel supernaturalis. Ratio dubitandi est, quia lex naturalis non potest obligare ad id, quod viribus naturæ fieri potest, qualis est actus fidei diuinæ: ergo hæc obligatio non potest esse ex solo iure naturæ, nec natura potest dictare obligationem, quam nisi ex ipsa fide cognoscere non possumus, quæ fuerunt argumenta Caietani in præfati quaest. 10. art. 1. ad quæ Suarez dicta sect. 1. latè responderet. Ipse verò Suarez num. 3. 6. & 8. dicit, hoc præceptum aliquo modo appellari naturale, quatenus homini eleuato ad gratiam, & ad actus supernaturales est connaturale, sicut appellari solet status legis naturæ, in quo homines saluari poterant ante legem scriptam; quia licet contineret aliqua præcepta supernaturalia, erant tamen con-

naturalia homini eleuato ad finem supernaturalem, & ex ipsa eleuatione ad gratiam orientur sine alio præcepto positio superaddito. Aliquo tamen modo præceptum hoc est supernaturale, quia licet natura ipsa dictaret obligationem cognoscendi Deum ad eum diligendum, & colendum, quam dilectionem, & cultum lex ipsa naturalis imposeret: non tamen dictaret obligationem cognoscendi Deum per fidem, cum cognitio hæc sit supernaturalis, & superetur nature terminos, & vires. Addit denique licet præceptum hoc sit supernaturale, esse tamen consensum ipsi rationi merè naturali, & quodammodo in illa radicaliter fundatum saltem remotè. Primum, quia, ut dixit Augustinus de prædestinatione Sanctorum cap. 7. posse habere fidem naturæ est hominum, habere autem gratia est fidelium. Secundò, quia ut dixit S. Thomas dicta quaest. 10. art. 1. ad 1. *Habere fidem non est in natura humana, in natura tamen humana est, ut mens humana non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi.* Tertiò, quia ratio naturalis dictat dandam esse fidem, ubi secundum iudicium prudentiæ constat, rem esse maxime credibilem, sicut euidenter conuincitur de fide catholica sufficienter proposita: ergo facta tali propositione, est fides conformis dictamini rationis naturalis. Quartò, quia primæ veritatis non solum debemus non dissentire, sed etiam debemus positivè credere; nam homini etiam magis auctoritatis iniuria fieret non credendo, cum hæc ipsa suspensio assensus includat dubitationem incertam de veritate illius. Quintò denique, quia homo non credendo exponit se periculo damnationis, quod est contra naturalem rationem.

In hoc puncto non videtur esse posse questio, nisi de vocibus quas solum explicare oportet, ut in re conueniamus. Nam in primis præceptum naturale intelligi potest, prout conditionatur ad præceptum positio, & in hoc sensu diximus obligationem credendi non esse de lege positia, sed ex iure naturæ; nam seculæ eorum lege positia, lex ipsa naturæ, & ratio clare dictat saltem obligationem, licet obligatio credendi explicitè aliqua obiecta particularia sit ex præcepto positio, ut vidimus.

Alio modo intelligi potest præceptum naturale, seu de iure naturæ, prout significat præceptum, cuius obligationem, seculæ omni reuelatione, qua Deus obligationem reuelat, ipsa naturalis ratio sufficienter ostenderet. Et in hoc etiam sensu præceptum credendi est de iure naturæ; quia licet Deus non reuelaret nobis talem obligationem, lumen ipsum naturæ clare ostendit, esse obligationem in primis non dissentendi, quæ Deus diceret, & sufficienter proponeret cum euidentia credibilitatis, nec de iis dubitandi, in eo ostendit etiam obligationem positivè assensu, & credendi assensu firmo, & super omnia, prout diuinam veritatem, & auctoritatē docet. Nam sicut lumen naturæ ostendit obligationem amandi Deum super omnia, & illum colendi supremo reuerentiæ cultu: ita ostendit obligationem exhibendi Deo supremum cultum intellectualem, captiuando intellectum nostrum in obsequium diuinæ auctoritatis. Et sicut lumen naturæ ostendit deberi Principi magnæ auctoritatis, & prædientæ fidem in iis, quæ ferio testatur, & quorum fidem à subditis exigit, atque adeo fieri contra reuerentiam Principi debitam, & vel subditi dis-

sentiant, vel fidem non adhibeant Principi asseruerant: ita idem lumen ostendit à fortiori Deo supremo Principi, & summæ eius auctoritati, & veritati deberi summam fidem in iis, quæ Deus asseruat, cui obligationi repugnaret, qui dissentiret, vel fidem non adhiberet. Quare in natura etiam pura, & licet homo non esset ad finem supernaturalem eleuatus, Deus sicut posset hominibus aliqua præcipere, ita posset mediare, vel immediatè cum iis loqui, sine qua loquutione nec præcipere eis posset, atque adeo tunc etiam ipso naturæ lumine constaret obligatio credendi Deo in iis, quæ diceret, unde tota obligatio credendi lumine naturæ cognosci potest, & in hoc sensu præceptum hoc meritò appellari potest de iure naturæ.

8 Nec obstat, quod de facto hæc etiam obligatio credendi cognoscatur per reuelationem Dei, cum Deus de facto in Scripturis reuelauerit etiā obligationem credendi: hoc, inquam, non obstat, quia semper prærequiritur etiam de facto cognitio huius obligationis aliunde, quàm ex reuelatione Dei: nam ille idem actus fidei, quo credimus obligationem credendi, quia reuelata est à Deo, debet procedere ex imperio aliquo piæ affectionis, quam præcedat non actus fidei, ne detur processus in infinitum, sed iudicium euidens credibilitatis, seu de obligatione credendi aliunde, quàm ex reuelatione cognita.

9 Nec etiam obstat, quod iudicium illud credibilitatis de facto sit supernaturale; hoc enim non tollit, quod præceptum per illud propositum, & obligatio credendi appellari possit de iure naturæ. Nam etiam de facto obligatio ad non occidendum cognoscitur per actum supernaturalem, imò per actum fidei, & ex reuelatione Dei, qui illam etiam obligationem reuelauit: & hoc non tollit, quod tota illa obligatio iustitiæ, quæ cognoscitur, sit de iure naturæ, quia nimirum est talis, ut sine reuelatione etiam Dei per naturæ lumen constare possit, & quia Deus hanc ipsam obligationem, quæ de iure naturæ inest, reuelat, & nos actu fidei supernaturalis credimus homicidium prohibitum esse de iure naturæ, & ideo simpliciter dicimus obseruare præceptum naturale, quando ex fide mouemur ad vitandum homicidium, vel quid simile.

Idem à fortiori dicendum est de alio præcepto magis vniuersali, quod lumine etiam naturæ constare potest, & de obligatione inquirendi verum Deum, & discendi ea, quæ ad eius cultum debitum necessaria sunt. Nam sicut lumine naturæ cognosci potest, esse aliquod supremum nomen, & auctorem vniuersi, ita cognosci potest debitum inuestigandi, & inquirendi modum, quo Deum illum colere debemus, cui obligationi fatistis audiendo, & credendo ea, quæ nobis in ordine ad hunc finem per fidem proponuntur. Quæ obligatio de iure etiam naturæ dici potest, quatenus sine vlla Dei reuelatione potest nobis constare, licet ei de facto non nisi per actus supernaturales satisfaciamus, ut de obligatione credendi dictum est.

His suppositis, restare potest quæstio, an de facto præceptum credendi, quod nunc habemus, dicendum sit supernaturale, vel de iure supernaturali, eo quod huic præcepto de facto satisfieri non possit, nisi per actus fidei supernaturales: nam de facto non solum oportet vtcunque credere Deo, sed credere fide supernaturali: quia de

facto homo eleuatus est ad finem beatitudinis supernaturalis, quam assequi non potest, nisi per actus supernaturales, & ideo fides supernaturalis necessaria est ad salutem, & fide supernaturali debemus colere Deum, & captiuare intellectum nostrum in obsequium veritatis, & auctoritatis diuinæ. Aliqui videntur, velle de facto præceptum hoc ideo esse supernaturale, quia obligat non solum ad credenda, quæ Deus dicit, ad quod etiam obligaretur homo de iure naturali, & per vires naturæ, sed etiam ad credendum propter testimonium diuinum sistendo in ipso, & non resoluendo fidem in alia motiua humana, & denique assensu firmissimo, qui modus credendi & assentiendi superat vires naturæ, & solum haberi potest ex eleuatione supernaturali, qua homo de facto eleuatur.

Hic tamen explicandi modus nobis placere non potest, suppositis principiis nostris, quæ præsertim disp. 1. & in tota hac materia posuimus. Nam modus ille credendi propter diuinum testimonium, & sistendo vltimò in ipso, & assensu firmissimo, & super omnia, non ita superat vires naturæ, ut seclusa etiam eleuatione supernaturali: non posset lumine naturæ cognosci obligatio credendi Deo super omnia, & propter eius testimonium sistendo in ipso, & quidem ante primum actum fidei, quando homini adulto prædicantur mysteria nostræ fidei, & obligatio credendi, non prædicatur ei, vel saltem in ipso initio prædicationis non proponitur, quod Deus reuelauerit, hoc peculiari modo esse credendum, quia Deus eleuat intellectum ad credendum supra eum modum, quo ipse aliàs conari potuisset, & tamen homo conuictus euidencia credibilitatis imperat sibi assensum firmissimum, & sistentem in testimonio diuino: ergo etiam antequam credat eleuandum intellectum supra suam naturam ad assensum aliàs impossibilem, cognoscit, modum illum credendi debitum esse Deo & esse obligationem ita credendi, atque adeo non esse supra omnes vires intellectus, quantum est ex parte modi assentiendi; alioquin non imperaret sibi absolute talem assensum. Rationem autem cur apprehendat illo modo credendum esse assensu sistente in ipso testimonio, & auctoritate Dei, reddidimus supra disp. 1. explicando resolutionem vltimam fidei: quia nimirum eo ipso quod apprehenditur obligatio credendi Deo loquenti mediare, vel immediatè, apprehenditur etiā obligatio aliter & magis Deo credendi, quàm hominibus vel rationibus aliunde petitis, atque adeo assensu firmitiori, & firmissimo. Hinc autem rursus apparet obligatio credendi per assensum, qui sistat vltimò in testimonio diuino: nam si resolveretur vltimò in testimonium humanum, non posset prudenter imperari assensus firmissimus, & super omnia; hic enim modus adhesionis ita firmæ debetur diuinæ soli auctoritati, non humanæ, in quam vltimò resolveretur ille assensus, per quem crederemus potius hominibus, quàm Deo, cum vltimò resolveremus fidem nostram in auctoritatem humanam. Sicut ergo lumen naturæ ostendit obligationem diligendi Deum super omnia, & ideo ostendit etiam obligationem diligendi Deum, non solum ut bonum nostrum referendo eum ad nos, sed etiam in se ipso, & ita ut affectus sistat vltimò in Deo, non referendo eum ad nos, quia alioquin non diligeremus Deum super omnia, nam per amorem concupiscentiæ non diligimus

II

Obligatio inquirendi verum Deum, & discendi ea, quæ ad eius cultum debitum necessaria sunt, constare potest lumine naturæ.

to An præceptum factum credendi, quod nunc habemus, dicendum sit supernaturale, vel de iure supernaturali.

ligimus Deum supra nos, quantum est ex vi illius actus; sic etiam lumen ipsum naturæ ostendens obligationem credendi Deo super omnia, eo ipso ostendit obligationem credendi Deo per assensum, qui sistat vltimò in ipsa diuina auctoritate; nam si ibi non susteret, sed progrediretur vterius, & resolveretur in auctoritatem humanam, vel rationes aliunde petitas, iam ex vi illius assensus magis crederemus hominibus, vel rationibus nostris, quàm Deo. Tota ergo illa obligatio credendi Deo per assensum firmissimum, & qui vltimò sistat in ipso Deo, non superat notitiam, quæ lumine naturæ haberi possit, licet de facto in statu eleuationis assensus ille, & notitia etiam obligationis sint actus supernaturales, vt dictum est.

12 Restat ergo, vt dicamus in primis præceptum hoc esse sicut præceptum contritionis, vel dilectionis Dei, quare eodem modo, quo hoc dicitur præceptum naturale, vel supernaturale, idem dici potest de præcepto fidei, de quo dicere possumus esse in aliquo sensu supernaturale, & in aliquo etiam sensu naturale. Nam in primis est supernaturale de facto ex parte obiecti saltem materialiter; nos loquor autem de obiecto, quod creditur, sed de obiecto, quod præcipitur, quod est proprium obiectum legis; nam lex non præcipit Trinitatem, v.g. vel Incarnationem, sed assensum Trinitatis, vel Incarnationis. Hic autem assensus de facto est supernaturalis; quia posita pia affectione, & aliis circumstantiis requisitis, Deus, vt suppono, non concurret ad assensum naturalem, sed solum ad supernaturalem: ergo actus, quo de facto satisficit huic obligationi, debet esse supernaturalis, atque adeo lex hæc de facto obligat ad actum supernaturalem, cum obliget ad eum actum, qui de facto haberi potest, & de facto non possit haberi nisi supernaturalis, eo quod Deus non concurret ad naturalem. Vnde secundò potest dici præceptum hoc supernaturale præsuppositiue, quatenus in tantum impleri potest de facto per solum actum supernaturalem in quantum Deus eleuauit hominem de facto ad finem supernaturalem per talia media supernaturalia, & ratione huius eleuationis, & status consequitur, quod præcepto fidei non possit satisfieri, nisi per actum supernaturalem. Denique dici potest, præceptum hoc supernaturale, quatenus eius obligatio non proponitur de facto, nec cognoscitur hic & nunc practicè, & iudicio proximo, nisi per actum supernaturalem, quod præcedit piam voluntatem credendi, & dicitur obligationem assentiendi. Quare licet eadem obligatio cognosci potuisset mero lumine naturæ non eleuato, nunc tamen non cognoscitur, nec proponitur iudicio vltimo practico naturali, sed supernaturali, eo quod Deus in statu eleuationis non concurret nisi ad iudicium supernaturale credibilitatis vltimò mouens ad piam voluntatem credendi supernaturalem.

13 Aliunde tamen vt diximus, potest præceptum hoc appellari naturale primò, quatenus absque vilo præcepto positiuo superaddito, & absque reuelatione de tali obligatione, cognosci potest; nam primum iudicium de hac obligatione non fundatur in reuelatione, nec creditur propter auctoritatem Dei, cum præcedat omnem actum fidei. Secundò, quatenus obligatio, quæ formaliter nobis proponitur, & manifestatur, potuisset eadem tota proponi, & manifestari per actum

naturalem, nec refert, quod de facto proponitur vltimo per iudicium credibilitatis, quod de facto est actus supernaturalis: nam malitia etiam homicidij v. g. proponitur, & manifestatur nobis de facto per actum supernaturalem, quando per actum fidei cognoscimus homicidium esse peccatum: & tamen tunc etiam cognoscimus esse contra præceptum naturale, hoc enim ipsum docet fides, homicidium esse contra legem naturæ. Quod idem constat clariùs in præcepto diligendi Deum super omnia, quod seculus fidei non quam proponitur nobis efficaciter ad eius obseruantiam: & tamen dicimus illud esse præceptum naturale, seu de iure naturæ.

Dixi tamen, eandem obligationem credendi, quæ formaliter nobis proponitur, & manifestatur, potuisse totam proponi, & manifestari per actum naturalem: ne loqueretur de obligatione materiali, quam paulò ante diximus posse appellari supernaturalem, quatenus de facto præceptum credendi obligat materialiter ad assensum supernaturalem, eo quod de facto Deus ad illum solum dat concursum, & non ad naturalem. Hæc tamen obligatio ad assensum supernaturalem non proponitur nobis formaliter; quia iudicium credibilitatis non explicat nobis obligationem credendi actu supernaturali, sed solum credendi assensu firmissimo propter Dei testimonium. Quare obligatio ad actum supernaturalem proponitur solum materialiter, quatenus proponitur obligatio ad assensum, qui de facto aliunde non potest esse supernaturalis.

Tertiò, appellari potest præceptum hoc naturale, quia ex suppositione, quod Deus eleuauit hominem ad finem supernaturalem acquirendum per actus supernaturales; eo ipso oblique alio nouo præcepto obligatur homo ad habendos actus supernaturales necessarios ad finem illum acquirendum: quia ex obligatione diligendi se ipsum obligatur ad procurandum finem illum adeò sublimem, & perfectum, ad quem ordinatus est, & per consequens ad adhibenda media necessaria ad eum finem, quorum vnum est assensus fidei supernaturalis.

Quartò denique dici potest præceptum naturale, quia licet lex naturalis, seculus eleuationis, non obligat determinatè, seu distinctè & absolute ad assensum supernaturalem: obligat tamen etiam ad illum saltem in consulo, & sub conditione eleuationis. Proponitur enim, & apprehenditur obligatio credendi eo modo, & eo actu, qui homini possibilis fuerit: quare eo ipso implicite sub illa vniuersalitate consula continetur obligatio credendi actu supernaturali, si illius naturalis firmissimus possibilis non sit, eo quod Deus ratione eleuationis non concurret nisi ad assensum fidei supernaturalem. Illi ergo eadem obligationi vniuersali credendi, quam ratio naturalis etiam non eleuata ostendere poterat, facit voluntas nostra, quando de facto imperat assensum fidei, ex quo imperio intellectus elicit de facto assensum supernaturalem. Nam voluntas non imperat distinctè assensum supernaturalem, sed cum eadem confessione imperat intellectui assensum, quem ipse elicere possit, quicunque ille sit: ergo hic etiam assensus supernaturalis, quem intellectus elicit de facto ex imperio voluntatis, continebatur saltem in consulo sub obligatione illa vniuersali, siquidem de facto per hunc assensum satisficit illi obligationi, quam

ratio naturalis proponere poterat. Quare merito potest ex his capitibus appellari præceptum iuris naturalis, licet ex aliis possit etiam appellari iuris supernaturalis: quæ tota erit quæstio, de vocibus ut diximus.

16 Hoc ergo supposito, secundò dubitari potest, an præceptum credendi explicitè ea obiecta, quorum fides explicita à nobis exigitur, sit etiam dicendum naturale, an solum præceptum positivum. Respondeo in primis, præceptum negativum scilicet non dissentendi obiecto revelato esse præceptum naturale; item præceptum credendi explicitè ea, quorum fides necessaria est necessitate medijs, esse etiam naturale ex obligatione, qua quisque debet procurare suam salutem. Denique præceptum credendi hanc fidei doctrinam saltem in communi, & implicitè, ut constat ex dubitatione prima. Deinde præceptum credendi explicitè unum Deum ex natura etiam rei obligat statim; quia si obligatur statim homo ad credendam fidei doctrinam saltem in communi; eo ipso obligatur ad credendum Deum esse, cum nihil possit credi nisi credatur Deum esse, qui reuelat teneretur etiam credere esse remuneratorem, quia sine hac fide explicita non potest moraliter loquendo servare mandata, ut diximus; ergo cum ex notitia rei teneatur homo ponere media necessaria ad observantiam legis; tenebitur etiam ad hanc fidem explicitam remunerationis.

17 Si vero sermo sit de fide explicita Trinitatis, Incarnationis, & symboli, hoc præceptum non videtur esse naturale omnino, sed aliquo modo positivum; quia præcepto naturali satisfieri videtur, si homo credat doctrinam religionis christianæ in communi; & sicut non teneretur ad credenda explicitè alia mysteria reuelata, sic etiam nec teneretur ad illa. Nam cultus debitus divinæ auctoritati aliqua obiecta testificant, non obligat ad explicitè inquirenda & intelligenda illa omnia obiecta, sed ad credenda illa sub aliqua communi apprehensione, & amplectendam doctrinam, in qua illa omnia continentur. Sed tamen in rigore videtur dicendum præceptum naturale, quia licet requiratur aliqua voluntas positiva Dei obligandi ad hanc fidem explicitam, & illam à nobis exigendi; posita tamen illa voluntate loquendi tali modo nobis, eo ipso obligatio naturalis oritur credendi obiecta illa explicitè. Sicut obligatio colendi Eucharistiam, & Christum in ea latentem, non est ex præcepto positivo, sed ex iure naturæ; nam licet præquiratur voluntas libera Dei ponendi Corpus Christi sub speciebus, & manifestandi nobis eius præsentiam: ea tamen voluntate posita statim absque alio præcepto, ex natura rei oritur obligatio colendi Christum ibi existentem propter eius excellentiam. Sic etiam, licet potuisset Deus non loqui nobis, nec exigere à nobis fidem eorum, quæ loquitur: sed tamen eo ipso quod loquitur, & exigit à nobis attentionem determinatam ad talia obiecta, quæ vult distinctè à nobis percipi, oritur obligatio ea credendi explicitè, quia lumen naturæ, secluso omni alio præcepto positivo, ostendit irreuerenter agi, cum persona maximæ auctoritatis, si ei loquenti fidem non præstamus, ad quam fidem, & notitiam nostram ex natura sua ordinatur omnis eiusmodi loquutio: quare sicut obligatio colendi Deum nobis apparentem est de iure naturæ, licet apparitio, & voluntas apparenti fuerit libera: ita obligatio attendendi, & credendi Deo taliter nobis loquenti videtur esse de iure naturæ, licet voluntas taliter lo-

detur esse de iure naturæ, licet voluntas taliter loquendi fuerit Deo libera.

Dices, hinc sequi, obligationem etiam circa omnia præcepta positiva Dei, imò etiam hominum, esse de iure naturæ: nam licet Deus, vel etiam superiores creati libere præcipiant; posita tamen voluntate divina, vel humana præcipiendi, & intimato præcepto, lex ipsa naturalis dicat esse obligationem obediendi. Consequens autem est contra doctrinam communem distinguentem inter præcepta naturalia, & positiva, siue humana, siue etiam divina. Respondetur negando sequelam: ratio differentia est, quia quando Deus, vel homo positivè aliquid præcipit, quod antea lex naturalis non præcipiebat, tunc obligatio oritur immediatè ex præcepto illo habente pro obiecto obligationem novam, quamvis mediatè, & consequenter lex etiam naturalis obliget ad obediendum, quatenus generaliter dicat obediendum esse Deo, vel homini legitime præcipienti, & obliganti: ideo præcepta illa dicuntur positiva, quia obligatio immediatè non oritur ex lege naturali, sed prius, & immediatè oritur ex lege alia superaddita à legitimo superiore. At vero obligatio credendi Deo oritur immediatè, & primò ex lege naturali, non ex lege aliqua superaddita. Nam loquutio, & reuelatio, qua Deus manifestat nobis obiecta credenda, non est lex, vel præceptum, nec habet pro obiecto volito obligationem, sed est loquutio, & manifestatio, ac communicatio mentis divinæ circa talia obiecta: qua tamen loquutione, & manifestatione posita, lex naturalis immediatè obligat ad adhibendam fidem, ita ut tota obligatio oriatur immediatè ex sola lege naturali, reuelatione ipsa divina habente se, non ut legem, vel præceptum obligans ad fidem, sed ut conditionem, & circumstantiam, in qua lex naturalis colendi divinam auctoritatem obligat ad credendum propter irreuerentiam, quæ inferretur Deo, non credendo, quæ dicitur, cum omnis loquutio talis ordinetur ad communicandum mentem, & ad gerendum in audiente notitiam, & assensum eorum, quæ dicuntur: quem assensum non exigit per modum legis, sed magis per modum desiderij, quod loquens habet communicandi suam mentem audienti, & generandi in eo assensum similem suo, cui desiderio, & ordinationi mentis propriæ sit irreuerentia, si divinam mentem humiliter non amplectamur.

Dixi autem, ex loquutione tali Dei resultare obligationem iuris naturalis percipiendi, & credendi, quæ Deus dicit; possumus enim distinguere duplicem obligationem in audiente; alteram percipiendi id, quod dicitur; alteram id credendi. Vtrumque quippe exigere videtur ab audiente ille, qui loquitur, nempe quod attendat, & audiat, atque etiam quod credat; & utroque modo peccari potest contra reverentiam loquenti debitam, si aut ei non credas, aut negligas etiam eius voces percipere, & sensum concipere. Imò primo loco videtur loquens exigere auditum & attentionem, ut percipiatur, & postea fidem: nec minus videtur despici, & contemni, si ei nobis loquenti nolumus attendere, quam si attendentes nolumus ei credere; nam in secundò casu, licet non habeamus assensum, habemus tamen notitiam saltem apprehensivam de illius mente. In primo autem casu, nec assensum nec etiam notitiam ullam suæ mentis in nobis generat. Quamvis fides autem non amittatur fortasse

18

19
Obligatio duplex in audiente.

D d nisi

Carà de Luge, de virtute Fidei divine.

nisi per disensum, aut dubitationem, de quo infra dicendum erit; utroque tamen modo peccatur contra cultum intellectualem Deo loquenti debitum; & ideo eo ipso quod scimus, Deum aliqua reuelasse, ut ea à nobis distinet, & explicite percipiantur, & credantur, debemus attendere, & inquirere, quæ & qualia sint ea obiecta. Sicut non posset sine graui irreuerentia subditus Principi ei de rebus seriis loquenti nolle attendere, aut eius litteras de rebus seriis ad ipsum scriptas nolle legere: sic multo maior irreuerentia erit nolle Deum audire, aut eius litteras nolle legere, quas hoc animo scripsit, ut à nobis distinet legantur, & percipiantur.

20 Vnde rursus infertur, præceptum hoc explicite credendi aliqua obiecta, licet in aliquo sensu videatur esse ex parte positium, non tamen esse solum iuris positum humani, sed etiam diuini, & impositum à Deo, atque etiam à Christo, & suis Apostolis intimatum. Moueor primò, quia Christus Dominus iussit Apostolis prædicare, & docere prius eos, qui baptizandi erant: ergo eos etiam voluit explicitam notitiam habere, non utique mysteriorum in communi, sed in speciali, ut patet de articulo iudicii finalis iuxta illud 2. Th. 1. c. Nobis præcepit Dominus prædicare, & testificari, quia ipse est, qui constitutum est à Deo iudex viuorum, & mortuorum. Secundò, quia Ecclesia non potest præcipere actus merè internos ut suppono ex communi sententia in materia de legibus, credere autem explicita hæc vel illa obiecta, est actus merè internus, ergo Ecclesia, seu Apostoli non potuerunt illud præcipere, ergo hoc præceptum à solo Christo Domino ortum habuit. An verò teneamur memoriter scire symbolum, & de aliis circumstantiis huius præcepti, postea videbimus.

21 Dubitari potest tertio, quo potissimum tempore obliget hoc præceptum affirmatiuum credendi. Theologi, qui de hoc agunt, communiter dicunt obligare, quando primum alicui fides sufficienter proponitur, quod non solum de non baptizatis, sed etiam de pueris baptizatis intelligendum est, quando veniunt ad usum rationis: postea verò inquit Aragon in presenti quest. 2. art. 6. colum. penult. non teneri eum amplius fidei actum elicere, nisi occurrat necessitas fidem confitendi. Sanchez lib. 2. in decalog. c. 2. addit, obligare etiam, quando quis grauem rationem contra fidem patitur; tunc enim debet positivè resistere per actus contrarios. Alij verò casus, ut cum teneretur confiteri, vel conteri, vel alia exercere ad quæ fidei actus exigatur, non tam obligant ex hoc fidei præcepto, quam per accidens ex vi aliorum præceptorum, quæ sine fide impleri non possunt.

22 Contra hæc tamen est grauis difficultas: nam præceptum dilectionis Dei non obligat, quando primum Deus proponitur summè amabilis, nec quando incipit rationis usus, ut cum communi Doctorum probat idem Sanchez ubi supra c. 35. n. 7. nec præceptum conuersionis, vel iustificationis obligat, quando primum habetur notitia Dei, & grauitatis peccati: nam licet communiter dicatur præceptum baptismi suscipiendi obligare statim, quando primum possit suscipi, & per consequens teneretur etiam homo habere attritionem ad effectum baptismi consequendum: ceterum hæc obligatio esset per accidens: ponamus enim hominem, qui habeat iam nostræ fidei suf-

ficientem notitiam, & tamen non possit baptizari ob aliquam impedimentam: tunc quidem non teneretur habere statim contritionem, cur ergo teneretur statim elicere assensum fidei, cum tota fidei necessitas sit in ordine ad salutem, ad quam ille homo non teneretur statim procurare omnia media necessaria? Quod autem ille non teneretur statim ad contritionem, vel attritionem probatur, quia alioquin etiam adultus, qui post baptismum peccat, teneretur statim post peccatum ad contritionem, vel penitentiam, quæ ipsi tam necessaria omnino est, quam homini nondum baptizato, ergo sicut baptizatus non teneretur statim iustificari, vel conuerti post peccatum, ita nec teneretur non baptizatus, quando primum habet notitiam Dei, de quo vide, quæ dixi late disp. 7. de Penit. sect. 11.

Adhuc tamen non videtur recedendum à communi sententia, quam omnes supponere videntur, licet eam ex professo non tractent Sanchez tom. 3. in 3. part. disp. 31. sect. 2. §. dicendum nihilominus, & disp. 13. de fide, sect. 5. num. 6. Coninch in presenti disp. 14. dub. 10. n. 205. Valquez tom. 3. p. disp. 149. n. 36. & alij communiter. Omissis autem alijs rationibus, quas afferunt Sanchez, & Coninch locis citatis. Ratio videtur colligi ex supra dictis, quia fidei præceptum, licet sit affirmatiuum, & non obliget pro semper: est tamen cultus, & reuerentia, quæ debetur diuinæ auctoritati aliquid nobis proponenti, & testificanti; quæ sicut ille, cui occurreret Rex, teneretur statim ei exhibere reuerentiam, quam si non exhiberet, non solum peccaret contra Regem tunc, sed etiam quando Rex permaneret præsens, & ipse maneret etiam sine vlla cultus exhibitione: sic etiam quando nobis primum occurrit diuina auctoritas sufficienter proposita, peccamus, si non eam debita reuerentia excipimus, & quando in manemus, continuatur idem peccatum, sicut continuatur in eo, qui non restituit ablatum; quia adhuc perseverat eadem obligatio reuerentiae. At verò in præcepto penitentiae, & conuersionis non militat hæc ratio, quia præceptum penitentiae ita est affirmatiuum, ut non obliget ex natura rei statim: nam licet peccatum mortale habeat aliquam malitiam irreuerentiae in Deum, quatenus Deus postponitur creaturæ per peccatum; ceterum omissio, vel dilatio conuersionis non est grauis irreuerentia noua in Deum, quia non statim adest aliqua occasio determinata, in qua necesse sit Deum colere, nec per ipsam dilacionem continuatur homo irreuerentiam præteritam; sicut etiam ille, qui Patri, vel Prælato aliquid præcipienti non obediret, non censeretur committere nouam irreuerentiam ex eo quod postea assensum putrem, vel Prælatum non adiret statim ad veniam petendam: præceptum enim obedientie solum obligat pro occasionibus occurrentibus fidei autem occasio semper adest, quia semper manet proposita diuina auctoritas reuelans obiecta, & exigens cultum fidei, donec ei exhibeatur. Quod idem de præcepto dilectionis dicendum est: hæc enim non obligat ad diligendum obiectum, quando primum proponitur, sed ad diligendum moraliter loquendo ad summum toties repetita dilectione, quoties sufficit ad hoc quod iste homo moraliter dicatur amicus Dei: debet autem reuerentia, qualis per fidem exhibetur, obligat quando primum occurrit, vel saltem loquitur nobis persona, cui reuerentiam debemus.

SECTIO II.

Ad quam virtutem spectet preceptum fidei.

reuerentiam debemus, vt constat in humanis. Vide, quæ dixi loco citato de Penitentia vbi latius hanc differentiam explicui. Addi autem potest congruentia, quam afferunt Suarez, & Coninch *locis citatis*, quod is, qui assensum non præstat iis, quæ sibi à Deo proponuntur, & quorum assensus expliciter ab eo exigitur, vix potest moraliter contingere, quod id non faciat ex hæsitazione vel dubitatione circa veritatem obiecti propositi, quæ dubitatio iam esset culpabilis. Quomodo autem non sit eadem obligatio assensus circa ea, quorum fides explicite à nobis non exigitur, explicuimus supra; quare cum perseveret propositio actualis sufficiens diuinæ auctoritatis, eadem videtur perseverare irreuerentia per omissionem fidei, & reuerentia debita Deo loquenti. Circa hanc obligationem aduertendum est primò, fidelem non solum teneri credere, sed aliquando assensum fidei, & notitiæ horum obiectorum repetere, toties scilicet, quoties satis sit vt moraliter dicatur hic homo scire hæc obiecta habitualiter, & profiteri, seu amplecti hanc doctrinam fidei, cui obligationi nemo est, qui christianam religionem profiteatur, qui non satisfaciatur quoad fidei assensum repetendum.

24 *de possib. dat. in ignorantia inuincibilis fidei?*
Vltimò dubitari solet, an possit dari, vel detur ignorantia inuincibilis fidei. Ex duplici autem capite videtur non posse dari hæc ignorantia. Primò, quia fides est medium necessarium ad salutem, vt supra vidimus: nemini autem negantur media necessaria ad salutem. Secundò, quia obiecta fidei aliqua saltem sunt ita lumine naturæ nota, vt à nemine possint ignorari, nisi ab ignorare volente. Communis tamē sententia affirmat, dari posse in aliquo adulto eam ignorantiam, quam cum aliis late probant Suar. *d. 17. sect. 1. & 2.* & Coninch. *d. 18. dub. 2.* & quidem si sermo sit de fide non solum pro materiali, sed pro formali; res videtur clara: quia potest aliquis ignorare Deum reuelasse hæc mysteria, eo quod nunquā ei talis reuelatio proposita fuerit, nec in eius mentem venerit, vnde ignorat inuincibiliter obligationem credendi ex fide hæc obiecta. Quomodo autem illi homini Deus prouiderit media necessaria ad salutem, pertinet ad tractatum de gratia, vbi explicui quomodo homo ille habeat media remota ad salutem, nempe auxilia ad obseruanda præcepta naturalia quæ nouit, quibus si bene vtatur, illuminabitur, Deo ita prouidente, circa obiecta fidei, vt ea possit credere, & habeat media proxima ad salutem. Si autem præcepta naturalia violat, iam tunc iustè damnabitur, non ob peccatum infidelitatis, quod non potuit esse voluntarium, cum fuerit omnino ignoratum, sed ob alia peccata mortalia, in quibus ob ignorantiam non excusatur. Quia verò quæstio hæc pertinet, vt dixi, ad materiam de gratia, non est in hunc locum alienum transferenda: aliqua tamen diximus supra, & dicemus inferius. Si autem sermo sit de ipso obiecto materiali fidei, certum videtur, aliqua fidei obiecta posse inuincibiliter ignorari. De aliquibus tamen est peculiaris difficultas, vt de existentia Dei, de eius prouidentia, de remuneratione bonorum, & pœna impiorum, quæ videntur esse cardines totius humane vitæ, & naturæ lumine notissima. Hæc autem Quæstio non est etiam huius loci, sed pertinet ad 1.2. vbi agitur de ignorantia, & de ea videri etiam possunt Suarez & Coninch *locis citatis* & Salas in 1.2. *tract. 13. disp. 8. sect. 4.* qui alios afferunt.

Carà. de Lugo, de virtute Fidei diuine.

25
Hoc dubium tractat ex professo P. Suarez in *presenti disp. 13. sect. 2.* & vt clariùs percipiat, distinguit duplicem modum huius obligationis. Primus est directus ex ipsa virtute fidei, quæ per se, & immediatè obligat ad credendum. Secundus est indirectus & per accidens, quo ex obligatione alterius virtutis oritur obligatio credendi, quatenus actus fidei est medium necessarium ad obseruandum alterius virtutis præceptum. Sicut enim ieiunium aliquando obligat ex virtute temperantiæ, & oratio ex virtute religionis: aliquando verò vtrique obligatio oritur ex obligatione alterius virtutis ad quam ieiunium, vel oratio sunt in his circumstantiis media necessaria: actus fidei poterit aliquando exigi necessariò ab ipsa virtute fidei, & hæc erit obligatio directa orta ex virtute fidei: aliquando verò poterit esse obligatio solum indirecta, & per accidens, quatenus ad obseruandum aliud præceptum alterius virtutis est medium necessarium assensus fidei. Quare eo casu omisso actus fidei non erit peccatum diuersum à peccato, quod sit contra præceptum illius alterius virtutis, propter quod necessarius erat assensus fidei, vt cum aliis notant Suarez *vbi supra n. 1.* & Thomas Sanchez *l. 2. in decalog. c. 1. n. 3.*

Hoc supposito, idem Suarez *n. 4. & seqq.* dicit primò, esse obligationem directam & per se ex ipsa virtute fidei credendi ea, quæ pertinent ad ipsum Deum: quia Deus est primum, ac per se obiectum fidei, & quia in Dei cognitione maiori ex parte hominis perfectio consistit, vt dixit Dionys. *c. 4. de diuin. nominibus* & in ordine ipso naturali cognouit Arist. *1. 0. Ethic. cap. 7. & 8.* ponens summam perfectionem hominis in cognitione summi veri. Similiter ergo in ordine supernaturali cognitio supernaturalis Dei, quæ habetur per fidem per se, ac directè præcipitur propter perfectionem ipsius hominis, non solum, quia ordinatur cognitio illa ad amorem Dei, vel ad spem nobis necessariam, sed etiam sistendo in ipsa fide quatenus affert cognitionem Dei. Addit autem statim, hanc Dei cognitionem præcipi, non solum vt medium ad charitatem, & spem, sed etiam propter honestatem, & perfectionem, quæ in se habet, vt intellectus specialiter subiciatur Deo iuxta illud Pauli *2. Cor. 1. 0. in captiuitatem redigentes intellectum in obsequium Christi.* Quæ tamen honestas differt ab honestate, quam respicit formaliter Religio, quia Religio respicit Deum, vt supremum dominum, & quatenus habet supremam quandam excellentiam propter quam honorandus est. Fides verò respicit Deum, vt primam veritatem, cui peculiari modo intellectus subiciendus, & captiuandus est.

27
Addit rationem aliam ad hoc ipsum probandum *illo num. 5.* quia nimirum Dei cognitio est se primò necessaria ad iustitiam, & quidem non solum vt dispositio (provt sic enim obligatio hæc non esset per se, & directè sed indirectè ex debito acquirendi iustitiam, ad quam fides Dei est medium necessarium) sed fides hæc est etiam necessaria vt pars quædam ipsius iustitiæ, seu inchoatio, & fundamentum eius, & in ea suo modo

D d 2 do